

KERESKEDELEM VAGY AJÁNDÉK? AMFORÁK AZ AVAR KORI KÁRPÁT-MEDENCÉBEN

Csiky Gergely – Hárshgyi Piroska
MTA BTK Régészeti Intézet – BTM Aquincumi Múzeum

„Hadak útján” – A Népvándorlaskor Fiatal Kutatóinak XXIII. konferenciáján
Veszprémben, 2013. október 2-án tartott előadás kivonata

Az avar kor bizánci kapcsolatainak kutatása az utóbbi évtizedekben a korábbiaknál is nagyobb hangsúlyt kapott, bár ez az esetek nagy részében a nemesfém ékszerek vizsgálatát jelentette. Az amforákat ugyanakkor a kutatás kezdetétől nagy figyelem övezte, bár ez kezdetben csupán egy-egy példány publikálásában merült ki. E tárgytypus kutatásának összegzése H. Tóth Elvira és Vida Tivadar nevéhez kötődik: elsősorban formai tipológiai vizsgálataik fő kérdésfeltevése e tárgyak eredetére vonatkozott. E tárgyak megjelenésével kapcsolatban elsősorban a kereskedelem (bizánci import) és a helyi utánzatok kérdése merült fel, amely kevésbé számol a provinciális bizánci kultúra hatásával. Nem világos ugyanakkor e kapcsolatok jellege, amit e leletek előkerülési körülményeinek vizsgálatával tisztázhatunk.

A közelmúlt nemzetközi amfora-kutatásai ugyanakkor jelentősen előrehaladtak, több műhelykörzetet sikerült azonosítani, pontosabb képünk van az egyes típusok elterjedéséről, funkciójáról és lehetséges tartalmáról is. Az igazi áttörést azonban az amforák kerámiaanyagának (részben petrológiai) vizsgálata adta, amelynek nyomán fény derült, hogy formailag egyező példányok más-más műhelyekben készülhettek. Sajnálatos tény ugyanakkor, hogy a jól datált környezetből (főleg sírokból) származó „avar” amforák nem kerültek a nemzetközi amforakutatások látókörébe, és a két tudományterület között minimális a kapcsolat.

A fenti problémákat mérlegelve a jelen előadás egy amforológus, Hárshgyi Piroska és egy az avar korról foglalkozó régész, Csiky Gergely közös munkájának eredményeit ismerteti. A munka folyamán a magyarországi avar sírokból előkerült amforákat újravizsgáltuk, különös tekintettel anyagukra, színükre és soványításukra, az így kapott adatokat pedig a legújabb nemzetközi irodalommal összevetve sikerült a korábbi eredményeket pontosítani, az ismert példányokat nemcsak típusokba, hanem variánsokba is besorolni, és emellett a készítési helyüket is valószínűsíteni tudtuk. E tárgyak kontextusa és elterjedése alapján valószínűsíthető, hogy e valószínűleg bort tartalmazó edények egzotikus árucikkek tárolóiként kivételes alkalmakkor kerülhettek be az avar elit férfi (és ritkábban női) sírjaiba.